

Bestemor Georgines håndarbeidsteknikk lever FOLKEVANDRING FRA TORNEDALEN I NØDSÅRENE 1830 OG SENERE

• *Tekst: Anne Marie Nilsen, Skibotn* •

• *Foto: Sigurd Johnsen, Samuelsberg* •

Omkring år 1833 bestemte en familie fra Kalix i Tornedalen seg for å dra til fots over fjellene til Norge. Det var uår og stor matmangel som drev dem til å fare. De var 12 personer. Nils P. Blomgren var buntmaker i byen Kalix, og han var også underoffiser i hæren. Hans hustru var Kathrine Jensdatter, og de hadde 10 barn.

Det første Nils bestemte seg for da de dro, var å ta farsnavnet Nilsen til etternavn. Han hadde desertert fra hæren, og selv om han rømte over til Norge torde han ikke bruke etternavnet Blomgren av frykt for å bli oppdaget. Nils var med i krigen i 1814 da Sverige var i krig med Norge. Han ble tatt til fange i Norge, og var borte fra familien i 7 år.

Her fortelles en liten historie om hans hjemkomst: Familien hadde hørt at han hadde falt, og de ventet ham ikke hjem mer. Fru Blomgren holdt på med å skrape gryta ren med en kniv utenfor huset, da hun fikk besøk av en mann. Hun kjente ham ikke, og spurte hvor den mannen kom fra. Han svarte at han kom fra det stedet hvor kvinnfolkene gjør gryta ren med jern-klut.

Nils var blitt godt kjent i Nord-Norge. Han visste om de fiskerike fjordene og at det var livberging der.

De kom ned Bardudalen og videre til Målselv. På turen ble de fri for mat, og de trengte også å hvile. De tok inn på en middelsstor bondegård, og der var det slåtte- og innhøstingstid. De hadde lite arbeidshjelp på gården, så familien Blomgren hjalp til med innhøstingen. Til gjengjeld fikk de mat, og de gjorde seg klar til reisen videre. Målet var Lyngenfjorden. Men for å få mat med seg til ferden videre, var betingelsen at en av jentene måtte bli igjen på gården. Så den 20-årige Britha Nilsen ble igjen — byttet med mat.

Resten av familien kom til Lyngseidet og fikk bo i ei bårdstue hos Giæver. De voksne barna reiste til andre steder for å søke seg arbeid. En av jentene, Georgine, fikk post som hushjelp på Årøyholmen. Der traff hun en gutt sørfra ved navn Petter. De giftet seg og flyttet til Kvalnes ved Stubbeng Storfjord. De ble velsignet med mange barn. Den eldste, Nelle, og den yngste, Marie, kom til Kåfjord. Nelle giftet seg og bodde en stund i Skardalen. Marie kom som hushjelp til lønne.

Senere flyttet Marie til Peder Olsen's hus, der han bodde sammen med 3 brødre, 1 søster og stefar. De trengte hushjelp om kunne både veve og sy. Og der ble hun værende, for etter en stund fridde Peder Olsen.

De bodde i et stort tømmerhus hentet fra Årøyholmen, der det hadde vært tinghus. Huset besto av 3 leiligheter, og alle siden delte i to da Peder og familien hans flyttet for seg selv.

Etterkommere etter Nils Blomgren

Marie og Peder Olsen hadde 6 barn, og den yngste av dem er Anny Jensine, født i 1914. Håndarbeid var et viktig innslag i dagliglivet under hennes oppvekst, og jentene lærte seg tidlig de forskjellige teknikker mødrene og bestemødrene holdt på med.

Nå på sine «gamle» dager har Anny Jensine tatt opp igjen håndarbeid hun lærte for over 60 år siden. Noen av teknikkene kom nok fra hennes bestemor Georgine f. Blomgren som kom fra Tornedalen i 1830-årene. Marie lærte av sin mor å flette belter av ullgarn i flere farger, og dette lærte hun igjen videre til sine døtre. Som 9-åring laget Anny Jensine slike bånd til dokka si.

Disse beltene kalles på samisk «giessanbaddit» og teknikken kalles «láh'titt». De ble brukt som kjolebelter, strømpebånd og kommag-bånd.

Dette håndarbeidet egnet seg også til å ta med seg i marka når jentene måtte ut for å gjete dyrene. Det fortelles at det var mye jerv og bjørn i Tornedalen på Georgines tid der. Jentene hadde med seg ut i skogen en stav de festet garnet til. Denne staven plasserte de på en stein og satt selv oppå. På denne måten sto staven stødig når de arbeidet med beltene.

Anny Jensine lager også beltene på samme måten nå. Hennes mann, Simon Larsen, har laget en slik bøyde stav til henne, så den plasserer hun på en krakk når beltene produseres.

Som 11-åring gikk hun på Trollvik skole, der hun bodde på internat. Bestyrerinnen der var også veldig flink med håndarbeid, og av henne lærte Anny Jensine å knytte håndarbeidsposer, løpere og lampeskjermer. Denne teknikken kalles idag makramé.

Ved å se på en pose hun knyttet i 1926, har hun nå knyttet slike poser til sine egne døtre, svigerdøtre og jente-barnebarn.

14 år gammel lærte hun å veve grener, og det har blitt mange grener — både store og små — i de nesten 60 år hun har drevet med greneveving. Hun har også lært seg skinnberedning, og det er ikke få skinnfeller og også soveposer av saueskinn som har funnet veien til markedene i Skibotn og Bosekopp.

Men både grenevevingen og skinnarbeidene har hun avsluttet nå. Det er for tungt for hennes helse. Så etter å ha tatt mange tunge tak sammen med sin mann på et gårdsbruk med melkeproduksjon gjennom mange år, nyter hun sin pensjonist-tilværelse med beltefletting, knytting av poser og løpere og leste/votte-strikking til sin etterhvert store familie.

Se bilder på side 56.

Ottar Pedersen foran Baalsrud-fjøset.

Foto: Åge Mellem.

Ferdige belter (giessanbaddit på samisk).

Foto: Sigurd Johnsen.

Den gamle håndarbeidsteknikken til bestemor Georgine lever ennå gjennom Anny Jensines arbeider.

Foto: Sigurd Johnsen.